

общо отечество", т.е. той възприема българската емиграция като част от българската националност, а създадените от нея духовни ценности, като неделими от националната литература и култура. Разбира се, Каравелов няма еднакво отношение към всички "румънски българи", към българската журналистика и литература в Румъния. Постоянен прицел на неговата ирония са българите около Добродетелната дружина, периодични издания, проводници на нейната политика. Съчувствието, което проявява към онези емигранти, напуснали България в резултат на политически и социален произвол, се долавя във всички негови публикации.

Точна, ясна и теоретично обоснована позиция за българската емиграция отстоява Ботев. Той диференцира "нашата емиграция" на "стара" и "нова", посвещава първия си вестник "Дума на българските емигранти" на онази част от нея, която е "Пряк и законен наследник на класическия ни хайдутин", дели "нашата емиграционна журналистика" на консервативна и революционна. Как се вписва казаното от Славейков, Каравелов и Ботев в топографската карта на българската литература и журналистика?

Основна причина за емиграцията **е принудата** - политическа, икономическа, духовна. Едни напускат България поради преследване от страна на централната и местна власт, други, поради социални причини, трети, попаднали под ударите на фанариотския гнет. Но всички те се насочват към чужбина **не доброволно, не по желание**, а под диктата на фактори - административни, политически, духовни - влезли в противоречие с принципите им за морал, възгледи, оценки. Тези българи са **принудени** да предприемат подобни стъпки, подлагайки на риск своята понататъшна житейска, професионална и социална съдба. В случая наистина става дума за **емигранти** с всички произтичащи от подобен статут последици.

Съществува обаче и друго "отлъчване" от България, **не по принуда, а по желание**, след което обикновено следва и **завръщане**. То е свързано преди всичко с българската младеж, тръгнала на учение в чужбина. И получила образование в учебните заведения на Гърция, Русия или Западна Европа, тя отново се завръща в България, за да материализира придобитите духовни ценности в областта на образованието, литературата, културата, стопанския живот. Тези млади хора **отиват** с мисълта и надеждата **да се върнат**. На тях Чинтулов посвещава стихотворението "Стара майка се прощава със сина си" и "Изпроводяк на едного българина из Одеса". Те не са емигранти, а българи, отлъчили се **доброволно** от България и завърнали се отново в нея след завършване на образованието си. Наистина някои от тях остават в чужбина до края на живота си, приемат статута на емигранти /Жинзифов, Нешо Бончев/ и част от онова, свързано с дейността им в съответната страна, обслужва нейните институции, свързано е в определена степен с известни прояви и инициативи на нейната журналистика, литература, култура. Райко Жинзифов и Нешо Бончев са преподаватели в руски гимназии, Марин Дринов е доцент и професор по славянознание в Харковския университет.

Как се вписва българската литература, създадена в чужбина, в контекста на направените уточнения? Има писатели, чийто творчество през определен период